

céljait és érdekeit szolgálják; ezek gyűléseiben vagy gyülekezeteiben nem vehet részt, azok alakításába, összehívásába vagy működésébe sem közvetve, sem közvetlenül nem folyhat be.

Nem vehet tevékeny részt akár a munkaadók, akár az alkalmazottak érdekeit célzó politikai mozgalmakban. Ez nem akadályozza őt ily célú gyűléseken való megjelenésben és szavazatának szabad gyakorlásában, de ily gyűléseket nem vezethet és azokon fel nem szólalhat.

Nem folyhatnak be sem közvetlenül, sem közvetve a munkaadók és alkalmazottak közötti szolgálati, vagy munkaviszonyból (bérmunka, munkabeszüntetés, munkáskizárás stb.) felmerülhető semmiféle mozgalomba.

E rendelkezések bármelyikének megszegése a pénztárnál elfoglalt állásnak minden kárpótlás nélkül való elvesztését vonja maga után.

A hivatalos órákon belül a fentnevezettek semmiféle mellékfoglalkozást nem vállalhatnak és nem teljesíthetnek. Hivatalos órákon kívül teljesítendő mellékfoglalkozás elvállalásához, vagy a szolgálatba lépés idejében már létező ily mellékfoglalkozás megtartásához az igazgatóság engedélye szükséges és az elnök minden ily mellékfoglalkozást az állami munkásbiztosítási hivatalhoz és az országos pénztárhoz bejelenteni tartozik.

Ha a magyar királyi állami munkásbiztosítási hivatal vagy az országos pénztárnak, vagy magának a pénztárnak igazgatósága a mellékfoglalkozás elvállalását vagy megtartását eltiltja, illetőleg az annak megengedése tárgyában az országos pénztárnak, vagy ennek a pénztárnak igazgatósága által hozott határozatot az állami munkásbiztosítási hivatal megsemmisíti, az ilyen mellékfoglalkozás azonnal abbahagyandó, illetve el nem vállalható.

Az alkalmazottaknak nem szabad az igénylő felek részére akár az országos pénztárhoz, akár a magyar királyi állami munkásbiztosítási hivatalhoz, vagy az 1907. XIX. tc. hatálya alá eső valamely pénztárhoz intézendő beadványokat díjazásért készíteni és nem képviselhetik az igénylő feleket a nevezett hivattal, vagy pénztárakkal szemben.

Tilos az alkalmazottaknak az országos pénztár, illetőleg helyi szervei kötelékébe tartozó munkaadóktól, vagy alkalmazottaktól ellátást, ajándékot, vagy bármely előnyt igénybe venni, illetőleg elfogadni.

Roosevelt Magyarországon.

Budapest, április 18.

Roosevelt Tivadar tegnap este Budapestre érkezett és a magyar fővárosba való megérkezése, bár sem diadalkapu nem hirdette a jöttét, sem fáklyaláng nem festette égre az örömlököt, diadalmasabb és szívetemelőbb volt, mint bármely hivatalosfényű fogadás, bárminő elrendelt öröm. Valami tumultuózus, a szeretet elementáris kitörésével minden lélek mélyéig leható volt ez a fogadás, valami nagy, igaz és szabad kiáltása a nép szívének a szabadság és igazság modern hőse, Roosevelt Tivadar felé.

Az éljen és a hurrá, amely eget vert a pályaháztól a Hungáriáig, nem elrendelt üdvözlés volt, nem a kíváncsiságból szokásosan összeverődött tömeg udvarias köszöntőszivaja, hanem lelkek, szívek legyőzhetetlen és szenvedélyesen küldött megnyilvánulása olyan ember felé, akinek történeti nagyságát már most is nemcsak megértik, hanem meg is érzik az emberek. Így tett koronát Amerika ma is első polgárának és a világ ma egyik legelsőbb emberének homlokára a budapesti fogadás.

Roosevelt ma nem hivatalos személy, nem képviseli utjában sem népét, sem országát hivatalosan. Mint magánember utazik s úgy látogatott el hozzánk is. De a magyar néplelek megérezte, hogy ő az igazi képviselője, jelképe annak az Amerikának, amely szabadságszeretettel, függetlenségével és emberek iránti igazságosságra való törekvésével kongeniális a magyar néppel, testvére Magyarországnak. És megérezte, hogy az Új-Amerikának, a népszabadság igazi földjének a hőse érkezett közénk Roosevelt Tivadar személyében.

Egész utja Magyarországon diadalut volt idáig, minden perce itt időzésének az öröm egy-egy ünnepi időszak. És amit az értelem előre elgondolt, az érzés előre megsejtetett róla, azt a valóság messze fölülmutatta. Ugy szerettük

itt Magyarországon Rooseveltet ismeretlenül is, mint ahogyan a magyar nép mindig szerette a hősokeket, a nagyokat, a rendkívüliségben gyönyörű embereket. De egy nap, Roosevelt magyarországi tartózkodásának az első napja rajongássá emelte ezt a szeretetet, olyan igaz és nem mesterkélte extázissá, hogy ő maga mondotta a láttára és az éreztére: „Így csak a saját hazámban szoktak fogadni.”

Az igaz érzés nem csak a szívet nyitja meg, hanem az ajkat is. Szárnyat ad gondolatnak és szónak és így történhetett, hogy Roosevelt már azokban a szavaiban is, amelyeket eddig elmondott itt közöttünk, olyan klasszikusan szép és nagy igéket mondott, amelyek márványt várnak öröklőhelyül. Amikor az amerikai magyaroktól beszélt, azt mondta: „— Jó, hogy az amerikai magyarok új hazájukban is szeretik régi hazájukat, mert aki az anyját igazán szereti, az a feleségét is igazán fogja szeretni.” És a magyar parlament épületében még talán sohasem hangzottak el olyan világraszólóan nagyértelmű szavak, mint amikor Roosevelt az interparlamentáris konferencia tagjainak beszélt ma: „Az egész civilizált világ adósa Magyarországnak az ő multjáért.” És: „Nincs illusztrisabb történelem, mint a magyar nemzet történelme. Én ismerem ezt a történelmet és nem tartanám magamat művelt embernek, ha nem ismerném.”

Nem kielégített nemzeti hiuság, nem is az ünneplés napjainak az elragadottsága töltheti el e szavakra mindenkinek a szívet melegséggel, hanem az érzésen túl a megértés is, megdönlése annak, hogy olyan ember ajkáról keltek ezek a szavak, akit sem politikai, sem egyéni érdek nem fűz Magyarországhoz, aki minden temperamentuma mellett is a leghiggadtabb gondolkozók, legélesebb meglátók és legőszintébb beszélők egyikének bizonyult mindig és élete minden körülményei között.

Utja napsugaras diadalmenet volt Pozsonytól kezdve Budapestig s itt minden lépése egy-egy hódítás, egy-egy külön örvendezés, hogy itt van közöttünk ez a pompás, gyönyörűségesen egész és igaz ember, aki kiköveteli még a skepszisből is, a közömbösségből is a szeretetet, mert szuggesztív erejű szeretet és szinte olimpian derült életkedv sugárzik ki az egész egyéniségéből. Szeretnénk azt mondani, hogy szinte nászut ez az ő magyarországi utja: két egymást régen szerető és régen megértő népnek a honeymoonja, amelyre csak boldog sorskapcsolódás következik, mert kapcsolt most már a magyarság sorsa Roosevelt népének a sorsával nemcsak az óceánon túl, hanem az óceánon innen is.

Szegények vagyunk és bizony, csak mondván csinált gazdagság volt az, amit idáig adni tudtunk idegenből hozzánk jött nagyoknak. De most, ennek a gyönyörű, nagyon szeretni való, igaz embernek az ittlétén úgy érezzük, hogy meggazdagodtunk és nagy kincset adhatunk: ezer esztendő minden szeretetvágyának, minden megértésre való sóvárgásának a szintiszta aranyát. Eljött az arany országából, az arany világából hozzánk az aranyember és egy nap alatt megtalálta itt nálunk Kalifornia minden kincsét, a magyar nép szeretetét. És ha elmegy, elviszi örökre, megtartja magának és népének, de úgy, hogy mi érezzük magunkat gazdagabbnak!

Roosevelt utazásáról s budapesti tartózkodásáról az alábbi részletes tudósításunk számol be:

Budapest felé.

(Pozsonyban.)

A bécsi gyorsvonat féltizenegy óra tájban érkezett meg Pozsonyba. A várost, amelyen Roosevelt kocsijának keresztül kellett haladnia, föllobogózták

a városházára s még néhány középületre kitértek az amerikai csillagos zászlót s már kora reggel szorongásig megtelt a pályaudvar perronja. Ott volt gróf Apponyi Albert, aki eberhardi kastélyában vendégül fogja látni a nagy amerikai s nagy feltűnést keltett, hogy a fején fekete kötés volt. Apponyit ugyanis szombaton délután baleset érte. A leányával Eberhardon sétakocsizást tett, utközben a lovak megbokrosodtak, s fölborították a kocsit. A gróf s a leánya kiestek a kocsiból s Apponyi könnyebben megsebesült a fején.

A pályaudvaron megjelent Pozsony város tanácsa, élén Brolly Tivadar polgármesterrel s dr. Jankovich Marcel volt országgyűlési képviselő, aki angolul üdvözli Rooseveltet. Mikor a vonat berobogott a pályaudvarra, óriási éljenzésben tört ki a tömeg s Roosevelt, aki a szalonkocsi ajtajában megjelent, mosolyogva és sarkáival integetve köszöntötte meg a meleg fogadtatást. Mögötte állott a fia, Kermit, azután Hengelmüller washingtoni osztrák-magyar nagykövet a feleségével és a leányával.

Roosevelt legelőször is Apponyit üdvözölte. Kezet szorítottak s megölelték egymást. Kossuth Ferenc után érdeklődött és sajnálkozott, amikor megtudta, hogy beteg. Most előlépett Brolly Tivadar polgármester s magyarul üdvözölte Rooseveltet, majd Jankovich Marcel volt országgyűlési képviselő angol üdvözlő beszédet mondott. Roosevelt így felelt:

— Polgármester ur! Vendéglátó magyar barátaim! Igazán büszke vagyok, hogy itt lehetek ebben a történelmi nevezetességű országban. Mindig a legnagyobb mértékben érdeklődtem — mint minden intelligens embernek érdeklődnie kell — az önk országának története és fejlődése iránt. Mint olyan embernek, aki az Egyesült-Államok nyugati részében a cowboyok között nőttem fel, különösen érdeklődöm kell az Árpád alatt bejött lovas nemzet rendkívüli életpályája iránt, mely őket a világ egyik történelmi nevezetességű nemzetévé tette. Van valami merészség, valami szabadság és lelkeség a magyar jellemben, amely mindig imponált nekem s amely sok hasonlóságot mutat a mi jellemünkkel. Köszöntöm önöket még egyszer és örülök, hogy itt lehetek köztük.

Jankovich magyarul tolmácsolta Roosevelt szavait s a közönség óriási lelkesedésben tört ki. Percekig éljeneztek s az ováció csak akkor szűnt meg, amikor Roosevelt Hengelmüllerrel, a leányával s Apponyival automobilba ült. Egy másik automobilon a fia, Hengelmüller és Nash Pál budapesti amerikai főkonzul mentek. Amerre elhaladtak, a közönség mindenütt megéjenezte, mindenütt ünnepelte Rooseveltet, úgy hogy alig tudta megköszönni a lelkes ovációkat.

(Eberhardon.)

Pozsonyból Eberhardig Főrév, Szunyogi, Püspöki és Hidas községeken keresztül vezetett az ut s csupa ünneplés, csupa meleg lelkesedés közepette. Főréven a községi bíró magyarul üdvözölte Rooseveltet s a beszédet Apponyi tolmácsolta angolul Rooseveltnek, majd Geiger Janka francia beszéd kíséretében virágcsokrot adott át a volt elnöknek. Szunyogiban a tűzoltóság hurrázta lelkesen Rooseveltet, Püspökiben az iskolásgyerekek a Himnuszt énekelték s Tyukos János mondott magyar üdvözlő beszédet. Három kisleány három csokrot nyújtott át s a csokrokon piros, fehér és zöld szallagok voltak.

Roosevelt meleg hangon köszöntötte meg az üdvözlést s a virágcsokrokat.

— Különösen örülök annak, — mondotta — hogy az ifjúságot együtt látom a tanítókkal és a papokkal, amiből azt a meggyőződést merítem, hogy a gyerekeket nemcsak nevelik, hanem oktatják is, hogy a szabadság szeretetét összekötik a törvény tiszteletével és a vallásossággal, ami a szabadság fenntartásának nélkülözhetetlen kelléke. Annál inkább szabadulhat az ember minden külső hatalomtól és kényszertől, minél inkább tanult uralkodni önmagán.

Hidason nem álltak meg, mert ott kanyaró-járvány van, de az ut mentén mindenfelé sorfalat állott a nép és éljenzett. Eberhardra megérkezve, diszben találták az egész falut s a kastélynál az uradalmi tisztikar s az előjáróság köszöntötte Rooseveltet. A bíró üdvözlő szavaira Roosevelt röviden válaszolt, majd a kastélyba ment, ahol Apponyiné üdvözölte

vendégét. Egy óraker ebéd volt, amelyen Apponyiékön kívül Hengelmüller és családja és Nash főkonzul is résztvettek. Roosevelt ebéd közben nem győzte eleget hangoztatni, milyen szíves és lelkes volt magyarországi fogadtatása s különösen a falusiak egyszerű, de annál kedvesebb üdvözlése tetszett neki.

— Sajnálom — mondotta — hogy csak ilyen rövid ideig lehetek Magyarországon, amelynek népet és erényeit annyira szeretem és becsülöm.

A társaság délután három óráig volt együtt. Ekkor Roosevelt lepihent egy órára. Később gróf Széchenyi Ilona is megérkezett Pozsonyból és üdvözölte Rooseveltet. Három óra után Apponyi fölkereste az újságírókat, akik Knau Antal uradalmi főszámvevő házában voltak a vendégei és elmondta, hogy Roosevelt ebéd közben elbeszélgetett közös amerikai emlékeiről, majd az interparlamentaris konferenciáról is esett szó. A clevelandi magyar szövetségtől távirat érkezett Éberhardra, amelyben amerikai honfitársaink annak az örömiüknek adnak kifejezést, hogy Roosevelt megismerkedik az igazi magyarokkal.

(Budapest felé.)

Délután öt óraker az egész társaság Cseklészre indult. A közbeeső Ivánka községben szintén ünnepezték Rooseveltet s amikor háromnegyed hatkor megérkeztek Cseklész állomására, már temérdek ember várakozott a társaságra. Smeringe Oszkár községi jegyző üdvözölte magyarul Rooseveltet, aki erre azt felelte:

— Nagyon boldognak érzem magamat, hogy Magyarországot láthatom. Az Amerikába kivándorolt magyaroktól, akiknek mindig jó barátja voltam, őshazájuk iránt is érdeklődtem és ismerem a kivándorlottaknak az őshazához való ragaszkodását, amit erénynek tekintek. Aki anyját szereti, abból jó fiu lesz. A magyarok annál jobb amerikaiakká válnak, minél inkább szeretik őshazájukat, éppen úgy, mint aki anyját és feleségét szereti, mert aki szereti az anyját, az szereti igazán feleségét is. Minden munkámnak az volt az alapja, cselekedeteimben az volt a vezérlő gondolat, hogy az igazság jósággal párosuljon, a gyengéket gyámolítsuk, de ne gyöngítsük, hanem erősítsük őket. Ezeknek az elveknek érvényesülniök kell úgy a régi, mint az új világban, úgy Magyarországon, mint Amerikában.

A beszédet Apponyi tolmácsolta s a közönség zajos éljenzésben tört ki. Roosevelt közben a budapesti újságírókkal beszélgetett, akiknek nevében Pásztor Árpád mint a világ legelső újságíróját üdvözölte angolul Rooseveltet, aki a következőket válaszolta:

— Nagy örömet szerzett nekem, hogy megismerhettem saját otthonában azt a népet, amelynek fiait odakint Amerikában mint józan, munkás és produktív embereket ismertem meg. Igazán sajnálom, hogy nem tudok magyarul és így nem szólhatok az önök anyanyelvén. A fényes fogadtatás, amelyben részem volt, maradandó nyomokat hagy bennem. Ha visszatérek hazámba, beszámolok róla az ott élő magyaroknak.

A cseklészi állomáson, ahol félfétkor kivételesen megállott a gyorsvonat, az amerikai himnusz tásztották a cigányok s amikor a vonat elindult, Roosevelt a sapkáját lengette a folytonosan éljenző, hurrázó közönség felé.

Érsekujvár volt a következő állomás. A pályaudvar fel volt lobogóva s nem volt a Perronon egy talpalatnyi hely sem, ahol ne állott volna ember. Lelkesen ünnepezték a volt elnököt, aki ezeket a szavakat intézte hozzájuk:

— Köszönöm a lelkes fogadtatást. Csodálom és szeretem a magyarokat. Csodálom a férfiakat és nőket egyaránt, csodálom szabadság- és igazságszeretetüket. Együtt érzek a magyarokkal, mert olyan nemzet fia vagyok, amelyet ugyanezek a tulajdonságok tettek nagygyá.

Apponyi magyarul tolmácsolta ezeket a rendkívül meleg szavakat, mire a közönség óriási éljenzésben tört ki, amely nem szűnt meg, csak akkor, amikor a vonat már messzire elhagyta a pályaudvart. A cigányok a Rákóczi-indulót húzták s a vonat haladt Budapest felé.

A fővárosban.

(A várakozás.)

A bécsi gyorsvonat este kilenc óra öt perckor érkezett Budapestre, a nyugati pályaudvarra, de már hét óra tájban népes volt a pályaudvar környéke. Esni kezdett az eső, de még ez sem zavarta meg a közönséget és rendületlenül várt a zuhogó esőben is, hogy láthassa és ünnepehesse Rooseveltet, a tengerentúli magyarok volt s valószínűleg még leendő urát. A pályaudvar Perronja úgy tele volt emberekkel, hogy életveszedelmes tolongás támadt s a rendőrök, ahelyett, hogy segítettek volna, még jobban elrontották a dolgot. Tapasztalatlanul, ügyetlenül és gorombán kezelték a közönséget s igazán a véletlennek köszönhető, hogy agyon nem nyomtak néhány embert. Hogy mennyire rossz és kapkodó volt a rendezés, azt tapasztalta maga a főkapitány is, akit szintén úgy összeszorítottak, hogy alig tudott kiszabadulni a tömegből. Féltő volt, hogy a tömeg az előállókát kitolja a sínekre s akkor, ha a gyorsvonat berobog, a legnagyobb katasztrófa történhetik.

Az alatt kint az utcán s a pályaudvar előtt türelmetlenül várakozott a tömeg. Hullott az eső, néhányan esernyőt tartottak a kezükbe, de a hátuk mögött állók minduntalan odakibájták:

— Csukja össze az ernyőt, mert mi nem látunk semmit!

Igy alig maradt, aki ernyővel várt volna, de azért inkább ázott s nem ment el. Sőt egyre nagyobb lett a közönség, egyre többen és többen jöttek s jóhangu rikkancsok hangja hallatszott folyton:

— Roosevelt arcképe, csak két krajcár...

Vették is a nagy elnök arcképét s néhány perc alatt Rooseveltnek is megvolt a maga pesti neve. A rikkancsok úgy ejtették ki a nevét, ahogy írják s az ő pesti fülüknek jobban hangzott, ha úgy mondták:

— Rosenfeld arcképe, csak két krajcár...

Néhány perccel a vonat megérkezése előtt az arckép ára már leszállott egy krajcárra s jámbor cselédek elbáméskodva csudálgatták:

— Ez az amerikai király...

Jöttek aztán a rendőrök, lovasok és gyalogosok s alaposan „megrendsabályozták” a tömeget. Sokan panaszkodtak is...

— Azt iratták az újságba, hogy minél többen jöjjünk ki a pályaudvarra s most a rendőrök elkergetnek bennünket...

A panaszkodóknak igazuk is volt, a rendőrök azonban mégis csak hívek maradtak a tradíciókhoz s ilyenképpen jóformán csak ők látták Rooseveltet. A közönséget csak éljenzni hagyták.

(A megérkezés.)

— Olyan lelkes fogadtatásban, ahogy Budapest polgársága fogadott engem, egész utazásom alatt sehol sem volt részem — mondotta Roosevelt megérkezése után Bárczy polgármesternek.

És csakugyan, az a lelkesedés, amely az Egyesült-Államok volt elnökét Budapestén fogadta, nem ismert határokat. Nem kíváncsiság volt az, amely odacsodította az embereket a pályaudvarra és ösztönözte, hogy minél közelebről lássák Rooseveltet, hanem valóságos euthuziazmus, amely a szívek legmélyéről fakadt és amely frenetikus éljenzésben és hurrá-kiáltásokban tört ki. Abban a pillanatban, amikor a vonat berobogott a pályaudvarra és Roosevelt megjelent a szalonkocsi ablakában, az egész tömeg egyetlen éljen-kiáltásban tört ki s ez az ünneplés addig tartott, míg csak el nem robogott az automobilja.

A kormány dr. Bárczy Istvánt, a miniszterelnök ifju titkárát küldte ki Roosevelt üdvözlésére s a kormánynak egyetlen tagja sem jelent meg Roosevelt fogadására. Az ő üdvözlése után Bárczy István polgármester mondott angol üdvözlő beszédet:

— Mi, a magyar főváros polgárai — mondotta — kijöttünk ide, hogy önt, mikor a város küszöbét átlépi, szívünk egész melegével üdvözljük és biztosítjuk önt nagyrabecsülésünkről és arról, mennyire örvendünk és büszkék vagyunk, hogy látogatásával városunkat megtiszteli. A magyar nép és a főváros közönsége határtalan tisztelettel viseltetik ön iránt, akiben nemcsak a hatalmas amerikai nemzet legnagyobb fiát, nemcsak a népek békéjének, az

emberi szabadságnak és felvilágosodásnak apostolatát, de egyúttal a magyar nemzetnek igaz, ki próbált barátát látja, aki felelősségteljes, nagy állásában is oly sokszor tanujelét adta irántunk való igaz rokonérzésének. Valamikor az amerikai nép kitörő lelkesedéssel fogadta Kossuth Lajost, mi nem kisebb lelkesedéssel fogadjuk önt, kinek látogatása mindenkor emlékezetes eseménye lesz városunk történetében. Kellemes napokat kívánok és reményelem, hogy úgy ön, mint nagyrabecsült családja jól fogja érezni magát közöttünk. Éljen Roosevelt!

Az éljent ezer és ezer torok visszhangozta, az emberek a kalapjukat lengtették Roosevelt felé s az egyetemi énekhar, amelyet — ez volt a rendezés — kiutasítottak a Perronról, az amerikai szabadságdalt énekelte. Roosevelt a következő beszéddel válaszolt:

Polgármester ur! Köszönöm az ön szíves üdvözlését, aminthogy köszönettel fogadom a miniszterelnök ur kitüntető üdvözlését is. Csodálom, hogy polgármester ur oly kitünően beszéli az angol nyelvet, szeretném, ha én is tudnék magyarul, hogy az anyanyelvén egyenesen a közönséghez fordulhatnék, amely kitüntető szívességgel és lelkesedéssel fogad engem. Polgármester ur, amikor átléptem az ország határát, az önök népe oly bámulatra méltó módon fogadott engem, hogy úgy éreztem magam, mintha otthon volnék. Nemcsak a szívességet, de a szeretetet is éreztem a díszes fogadásban, amely itt a királyi fővárosban kulminál. Ön úgy üdvözölt engem, mint a magyarok barátját. Én ehhez hozzátehetem, hogy nemcsak barátja, de régóta bámulója vagyok a magyar népnek. Azzal, hogy ön engem, mint a magyarok barátját üdvözölt, a szabadság barátját is üdvözölte, mert úgy tudom, hogy a magyar nép mindenkor a légszabadságszeretőbb népek közé tartozott. Ismétlem, igazán meg vagyok lépve a fényes és kitüntető fogadtatástól és őszintén mondom, nem találom szavakat hálás köszönetem és tiszteletem kifejezésére. Hurrah for Hungary!

Az éljenzés, amely Roosevelt beszédét követte, percekig tartott. A volt elnök most magyarul nyelven mondotta:

— Még nem voltam Budapesten, de azért tudok egy kicsit magyarul.

Erre a meglepő kedvességre, hogy magyarul szólt Budapest közönségéhez Roosevelt, szünni nem akaró hatalmas éljenzésben tört ki a tömeg. Mindenki látni akarta a nagy amerikait, mindenki közelebb akart hozzá jutni s ezenközben olyan tolongás támadt, hogy sem Roosevelt, sem kísérei nem tudtak kijutni a pályaudvarról. Őket is sodorta a tömeg s azt a kisleányt, aki virágcsokrot akart átadni a volt elnöknek, majdnem agyonnyomta a tömeg. A kisleányt Roosevelt fogta karon, hogy el ne sodorják a tolongók.

Kint a királyi várószoba külső ajtaja előtt állott gróf Szápáry Pál automobilja. Dr. Sztankovics Szilárd, a polgármester titkára és még néhány erősebb ember öklükkel csináltak aztán utat Rooseveltnek, úgy hogy ő is, a kísérete is végre kijuthattak a Perronról a királyi várótermen át az automobilhoz.

A tömeg, amely kint várakozott, hatalmas éljenkiáltásban tört ki. A házakon zászlók lengtek s a pályaudvarral szemközt levő Váci-ut 6. számú ház egyik balkonján egy transzparens a következő kivilágított felirással:

Éljen Roosevelt 1492. április 17. 1910.

A számoknak ez az összeállítása egy történelmi dátumot szimbolizál. Roosevelt Budapestre való megérkezésének napja évfordulója annak a napnak, amelyiken Izabella királyné Kolombusz Kristótot a fölfedezett új világrész alkirályává kinevezte.

(A szállóban.)

A Hungária-szállóra kitűzték az amerikai és a magyar lobogót s a bejáratnál nagy közönség várta Rooseveltet. Mikor megérkeztek, megismétlődött az a meleg ünneplés, az a lelkes éljenzés, amely a pályaudvaron fogadta a volt elnököt. Az automobilból elsőnek Roosevelt fia szállt ki s utána Roosevelt. Burger Károly, a szálló igazgatója néhány szóval üdvözölte vendégét, aki kezet szorított vele.

A szálló csarnokában újra éljen és hurrá fogadta Rooseveltet, aki kalapiját lengtetve köszönte meg az üdvözléseket. Aztán fölment az első emeleten lévő lakosztályába. Az ablakai a Dunára nyílnak s Roo-

sevelt kilépve az erkélyre, percekig gyönyörködött a vidék nagyszerű panorámájában.

A fia, alig hogy megérkeztek, lement a szálló kávéházába, rágyújtott a pipájára és két üveg sörrel hozatott. Ott is ült jó darabig a kávéházban, ahová sorra lementek az amerikai újságírók is.

Roosevelt megvacsorázott s vacsora után rögtön dolgozni kezdett. Leveleket olvasott és leveleket írt s már volt félegy óra, amikor lecsavarta a vilányt s aludni tért.

A délelőtt.

(El vagyok ragadtatva...)

Roosevelt ma reggel negyedkilenckor kelt föl, a szobájába hozatta a reggelijét, amely sonkából, tojásból, vajból és teából állott s a titkária referálását hallgatta meg. Tíz óra tájban Roosevelt dr. Németh József miniszteri osztálytanácsos látogatását fogadta. Németh a földművelésügyi miniszter nevében Bábólnára hívta meg Rooseveltet.

A volt elnök még Amerikából ismerte dr. Németh Józsefet, akit a magyar kormány két éve tanulmányuttra küldött ki Amerikába. Németh tanulmányutjáról könyvet írt s ennek a könyvnek egy példányát átadta a volt elnöknek, aki most is hosszabb ideig beszélgetett vele.

— Nagyon, nagyon el vagyok ragadtatva attól a meleg és bensőséges fogadástól, amelyben tegnap este itt Budapesten részem volt — mondotta mosolyogva Roosevelt. — Akkorra tömeg várt a pályaudvaron, hogy alig tudtak helyet szorítani a számomra. Arra azonban emlékszem, hogy egy szép fiatal leány bokkrétát nyújtott felém. A tömegben agyonnyomták volna ezt a kedves magyar hölgyet, de elvettem a bokkrétát tőle, megfogtam a kezét és utat akartam csinálni neki a tolongásban. Igazán nagyon sajnálom, hogy ez nem sikerült. De lássa, ilyenkor nem lehet bírni az emberáradattal, ezt mi otthon is jól tudjuk.

Sajnálkozott, hogy nem is tudja, ki volt az a kedves leány, de talán — mondta mosolyogva — jobb is így, mert a virágcsokor elveszett a nagy tolongásban. És nevetve tette hozzá:

— Pedig, ugy-e meg kellett volna őriznem azt a virágbokkrétát? De, ismétlem önnek, a hazámat kivéve sehhol sem fogadtak ekkora lelkesedéssel, mint amekkora itt Magyarországon várt reám.

Féltizenegy órakor gróf Szápáry Pál és dr. Bárczy István miniszterelnökségi titkár látogatták meg Rooseveltet s fölajánlották a volt elnöknek budapesti tartózkodási idejére kalauzolásukat. A miniszterelnök titkára gróf Khuen-Héderváry nevében holnapra, kedd estére ebédre hívta meg Rooseveltet. Roosevelt este félnyolckor érkezik meg Bábólnáról, ahol az állami ménest tekint meg s félkilenckor fog megjelenni a miniszterelnök ebédjén.

Néhány perc múlva megérkezett báró Hengelmüller nagykövet s a társaság két automobilbaült. A közönség, amely a szálló előtt összeverődött, lelkesen éljenzte Rooseveltet, akinek az automobilját maga gróf Szápáry Pál vezette. Roosevelt automobiljában ült Hengelmüller is, míg a másik automobil Bárczyt s az amerikai újságírókat vitte.

(A Várban.)

Mulatságosan izgalmas verseny fejlődött ki az automobil és a hirlapírók fogatai között. A gépkocsi széisebesen robogott s a máskor büszke gummirádlisok kétségbeesetten galoppíroztatták utána a lovakat. És ezt a versenyt mosolyogva nézték az amerikai zurnaliszták. Könnyű volt nekik: óvatosan automobil bérélték s pillanatra sem engedték szem elől Rooseveltet.

Az exelnök kocsi József főherceg palotája előtt állott meg. Ott is éljenzés fogadta, amelyet nagyrészt vékony gyerekek produkáltak: az I. kerületi elemi iskola növendékei állottak sorfalat a főbejárónál.

Roosevelt rövid ideig maradt bent. Leadta névjegyet, aztán átment az öreg miniszterelnöki palotához. Harangjelzés hirdette az odaérkezését s erre félbeszakították a minisztertanácsot, amely tíz óra óta folyt. A miniszterek együttesen fogadták Rooseveltet, Héderváry üdvözölte s bemutatva neki a kormány tagjait. Az exelnök itt is megköszönte a lelkes budapesti fogadtatást, aztán Héderváry, ké-

résére kiment az erkélyre, ahonnan csodaszép kilátás nyílik Pestre.

Sokáig szótlanul állott a balkonon Roosevelt s alpiról is látták, amint gyönyörködve kitarja a karjait. Negyedóra múlva távozott az épületből s autójára ülve, a királyi palota I. számú kapujához vonult át a palotaörség sorfala közt. A tömeg is beakart hatolni a nyomán, de a komorarcu örök viszszaeszkortották s rögtön bezárták a hatalmas kaput. Aztán végigkalauzolták Rooseveltet a termeken, amelyeket nagy érdeklődéssel tekintett meg.

(A képviselőházban.)

A gyors autó néhány perc alatt lehozta a Várból Rooseveltet s a Háznak a kupolacsarnokba vezető diszlepcsőjénél szállott ki. Publikum télt ide is, megújult a várbeli ováció. Bent a csarnokban pedig a politikai és társadalmi notabilitások egész csapata várta.

Szép jelenet volt. Roosevelt hajadonfióval egyszerűre megállott a márványteremben és tisztán látszott rajta, hogy nagyon meglepődött — talán meg is illetődött — a világ legszebb parlamentjének láttára. Ebben az épületben verekedtek volna törvényhozók... Most csupa tekintélyes külsejű férfi állott Roosevelt előtt: az interparlamentáris konferencia tagjai, Apponyi elnök és Berzeviczy alelnök vezetésével, de sok más honatya is eljött.

Hivatalosan Zlinszky István fogadta Rooseveltet — mint háznagy — s a rövid beszédre most is talpraesetten felelt Roosevelt.

— Nagy örömmel jöttem ide — mondta a többi közt — s nemcsak mondom, de hiszem is, amit kijelentek. Kívánom, hogy amilyen fényes a magyar nemzet multja, olyan legyen a jövője is.

Ezután következett az Apponyi üdvözlése. A széles fekete selyemkendővel bekötött fejű gróf a csoport élére lépett és angol nyelven ezt a beszédet mondotta:

Apponyi — Roosevelthez.

— Igen sok oka van annak, hogy az interparlamentáris konferencia magyar tagjai szívből jövő melegséggel üdvözöljék önt ez épület falai között. Elsőnek — amit személyes oknak is nevezhetnék — nem feledhetjük el azt a szívélyes fogadtatást, amelyben a Fehér Házban részesültünk annak idején az ön részéről, mikor hat év előtt a St. Louisi kiállításon jártunk és megkértük önt, mint az Egyesült-Államok akkori elnökét, hogy nagy tekintélyével hasson oda, hogy az interparlamentáris konferencia másodszer is összeüljön, hogy befejezze a Hágában megkezdett működését. A kérésünkre — minden diplomáciai csútrés-csavarás nélkül — ön igennel válaszolt. Hogy a második hági konferencia összeült, az ön érdeme és nem ön az oka, hogy ez a konferencia nem hozta meg mindazt az eredményt, amit a béke barátai hozzáfűztek. Később az ön energikus és idején való fellépése megszüntetett egy rémes és véres háborút. Ez a nagy tett nemcsak a földön tündöklök a halhatatlan tettek dicsőségében, hanem ott is el van könyvelve az ön javára, ahol a számadások nagy könyvét őrzik, a csillagokon túl.

Üdvözöljük önt, mint egyik legnagyobb munkását annak az ügynek, amelyet szolgálunk. De üdvözöljük önt egy pusztán hazafias vonatkozásban is — bár a képviselőház mostanában nem ülésezik — a Ház fel lévén oszlatva, a választások pedig még nem következtek el — mi vagyunk az egyetlen létező csoportja a nemzeti képviselőnek, ha nem is alkotmányosan, de morálisan. Itt ezek között a falak között tehát nem mulaszthatjuk el az alkalmat, hogy kijelentsük és tanúságot tegyünk mellette, hogy nincs a hazánkon kívül élő még egy olyan állanferfi, akiben oly igaz megbecsülést tisztelnék saját hazánknak, olyan őszinte szeretetre találtunk volna, aki annyi jóakaratot és figyelmet tanúsított volna céljai és rendeltetése iránt, mint ön. Ön megmutatta ezt a jóindulatát a mi népeinknek, akik künn élnek — sajnos nagyszámban — az ön hazájában. Ön mindig tanúságot tett erről, bármikor is alkalma nyílt magyar ügyekről szólani. Magyarország meleg szívével fogadja a barátait. A szíves vendéglátás, amire itt lelt ön, nem csupán vendégszeretet. Ez a nép vissza szokta fizetni a kölcsön kapott szeretetet és a szeretett barátot, akit eddig csak hírből ismertünk, mi meleg vonzalommal öleljük keblünkre.

És hogy szélesebb vonalakban is szóljunk, hadd értékeljük azt is, — bár az amerikai politikai harcok és pártküzdelmek túlhaladják a mi fogalmainkat — hogy ön a leghatalmasabb hirdetője a morális megújulásnak és az ön egész pályafutása a közügyekben való becsületességért folytatott sikeres küzdelem volt.

Mr. Roosevelt, ha önt, aki bár most egyszerű polgár csak a hazájának, Európán keresztül olyan módon fogadják, mint ahogy országok hatalmas

uralkodóit szoktak fogadni és olyan érzelmeket támaszt népekben, amilyeneket uralkodók sem igen tudnak támasztani, ön meg lehet győződve róla, hogy ez a fogadtatás biztos jele annak, hogy manapság ön a legkiválóbb képviselője a közélet morális megtisztulásának. Mert ebben a kérdésben bármilyen történik is bármely országban, az emberiség javát szolgálja. A közélet tisztasága kiváltképpen nemzetközi jellegű kérdés. És ez az oka, hogy az ön egyéniségének ez az oldala ragadja meg leginkább az emberek képzeletét, a mi hazánkban talán még nagyobb mértékben, mint más helyeken, mert mi a történelmünkben merítjük, hogy a „morális erőnek le kell győznie az anyagi előretörtetést“.

Ön a legkedvesebb vendégünk magyar földön és reméljük, hogy Magyarország iránt táplált rokonszenvét ez a rövid látogatás csak erősíteni fogja.

A főírat

Átnyújtotta aztán Apponyi az interparlamentáris bizottság emlékiratát, amelyet Roosevelt karakterisztikus mosolyával vett át és nyomban el is olvasta. A rövid, angol nyelvű irat magyarul így szól:

Az interparlamentáris magyar csoport lelkes örömmel üdvözli Roosevelt Tivadart, a hatalmas észak-amerikai államok nagy fiát, a béketörökvések apostolát, a nemes békeszerzőt magyar földünkön, amelyet a szabadságért és alkotmányért vívott küzdelmek vérel áztattak. Lelekedéssel és szeretettel köszöntjük benne barátunkat és hálánkat fokozza a visszaemlékezés arra a meleg vendégszeretetre, melylyel a magyar interparlamentáris csoportnak 1904-ben Saint-Louisban járt tagjait fogadta.

Kelt Budapesten, 1910. évi április hónap 16-án, az interparlamentáris magyar csoport teljes ülésén.

Gróf Apponyi Albert elnök, Berzeviczy Albert alelnök, Desseffy Arisztid titkár.

Néhány pillanatig vizsgálta még Roosevelt a díszes külsejű okmányt, amely remek kalligráfiával, a Nemzeti Múzeum Korvin-kódexei egyikének mintájára, renaissance-ornamentikával készült. A felső részén a magyar címer és az Egyesült-Államok emblema látható. Sötétzöld marokkin-hörbe van kötve, szép aranyozással, kívül az Unió zománcos címerével. Messziről doboznak látszik s voltaképpen nem is egyéb a bekötési tábla. Roosevelt határozott izgással megmarkolta a feliratot — a dobozt átadta a mellé állók egyikének — s aztán beszélni kezdett.

Roosevelt — a magyar nemzethez.

Most vált el igazában, hogy milyen szónok ez a különös amerikai. Beszédét — halkan, művészi-zen emelkedő hangon — a politikusokhoz intézte, de az egész nemzetre adressálta. Az első mondat ez volt:

— Count Apponyi and you my friends! (Gróf Apponyi és önök, barátaim!)

Fölvágta aztán a fejét s éles tekintettel nézve szét az urakon, markáns gesztusok kíséretében folytatta:

— ... mert önök valóban azoknak bizonyultak. Nem tudom eléggé kifejezni a hálám azért a több mint szíves és vendégszerető fogadtatásért, amiben részesítették az önök nagy és szép hazájukban. Néhány évvel ezelőtt gróf Apponyi künn járt Amerikában és a szívemet mindjárt megnyerte a maga és a hazája számára, mert mindjárt láttam, hogy ő is azokért az elvekért küzd, amelyekért én küzdöttem és hogy a céljaink ugyanazok voltak.

Engedjék meg, hogy pár szót mondhassak Magyarországról és hogy először is azt mondjam el, hogy végtelenül csodálom a magyar népet. Nekünk és minden más nemzetnek is, számtalan példát nyújtottak eddig is, amiket követnünk kellene. A rettentetlen bátorság és a vas következetesség a küzdelmek hosszú sorozatában, amely kierősokolja a győzelmet a legyőzetéstől, azok az érzések első sorban, amiket csak a magyaroktól lehet eltanulni. Az egész civilizált világ adósa Magyarországnak Magyarország multjéért. Mikor Amerika még Európa járma alatt volt, Magyarország volt az, amely megállította a keleti barbarizmust hódító utjában és megmentette a kereszténységet és a nyugatot a barbár beözönléstől. A nyugati világrész köztársaságait mentették meg az önök ősei azzal, hogy visszaverték a támadást, amely legyűrte volna a nyugatot és Európát megint a barbárok uralma alá vetette volna. Így Magyarország volt az előrs mindig, amikor a barbarizmus visszaverésére került a sor. Mi mindnyájan az önök adósa vagyunk. Az Egyesült-Államok mai népe, épp úgy, mint a nyugati világrész egyéb népei, valamint azok az új, az egyenlítőnél délre eső országok, mind, mind a régi magyar hősöknek, királyoknak, nemeseknek köszönhetik a létüket. Azoknak a harcosoknak, akik Belgrád előtt, a déli Erdélyben, az Aldunánál harcoltak a békeért, az igazságért és a civilizációért, de akik mindig harcoltak tovább, tovább...

Nincs még egy ilyen egyszerű történelem a világon. És ha nem ismerném Magyarország történetét, nem tartanám magamat méltónak arra, hogy művelt emberek között éljek.

Visszatérve Apponyi beszédére ezután így folytatta Rooseveltt:

— Egyes politikai elvekben a magyarok és az én honfitársaim gyakran találkoznak. A modern idők politikai küzdelmeiben végtelen változatok szerepelnek és ezernyi apró eltérések mutatkoznak a különböző országokban, de a fundamentális elvek mindenütt ugyanazok. A szabadság és a liberalizmus előbbrevitele és egyben a rend fenntartása az emberiség közös törekvése, mert rend nélkül a szabadság egyszerű anarkiát szülhet és megakadályozná a fejlődést. A legtagabb értelemben vett politikai vélemény szabadság és a polgárokkal szemben követendő legmesszebbmenő türelem, amiért mindnyájan küzdünk. És ezek azok az elvek, amelyek valóban nagygyá teszik a nemzeteket.

Mindezek után pedig elmondhatom, hogy amikért én küzdöttem az Egyesült-Államokban, azok a szimbolizált dokumentumai voltak azoknak az elveknek, amelyekért harcoltak már akkor, mikor még sem Washingtonról, sem Lincolnról nem szólt a történelem. Mert én pusztán a tiz parancsolatért és az arany középutért harcoltam; az igazságot, amelyet a jólelkiség szabályozzon, az abszolút és szigorú becsületességért a közügyekben és társadalmi vonatkozásainkban.

El kell kerülnünk mindazokat a reakcionáriusokat, akik gáncsot vetnek minden haladásnak, és minden közzjára irányuló törekvésnek. El kell kerülnünk azokat, akik frázisokkal akarnak jóleletet előmozdítani és ami a gondok közé vetne vissza bennünket. Segítsük mindig a gyengébbeket és szegényebbeket és adjuk meg nekik a módot és erőt, hogy az életküzdelemben velünk tarthassanak, az egyetlen segítséget, ami ebben a küzdelemben számottevő: iparkodjunk segíteni rajtuk, hogy segíthessenek magukon.

Ha egy ember elbotlik, emeld fel. Olyan ember nincs, aki néha meg ne botolnék és akinek nem kellene egy segítő kéz, amely lábára állítja. De ha azt akarja, hogy vidd el a hátadon, ha egyszer már elvitted, dobd le, hadd feküdjék. Ha nem akar a maga lábán járni, akkor nem érdemli meg, hogy cipeljék. Az alapelvekben közösek vagyunk: becsületességben, bátorságban és józan észben.

Érdekes szónok ez a Roosevelt. A jobbkezével gesztikulált, még pedig, — ami ritkaság — tetszetősen, a cvikkerét néha megigazitotta s az arcának szinte valamennyi izma kísérté, szinte magyarázta a szavait. Látszott rajta, hogy igyekszik lassan, érthetően beszélni, hogy azok is megértsék, akik kevésbé járatosak az angol nyelvben. Pedig különben is tiszta angol nyelven beszél, alig volt benne — ma legalább — a yankee-izből, a speciális amerikai kiejtésből, amit csak komikus ideológiával nevezhetni tájszólásnak — hiszen százmilliónyi ember beszéli.

A szónoklatot riadó éljen fogadta. Azután bemutatatta Apponyi a notabilitásokat, köztük Kossuth Ferencet s az előző kormányának csaknem minden tagját, számos exképviselőt, egyetemi tanárt, Széll Kálmánt, Günther Antal kuriai elnököt, Ghyczy altábornagyot és másokat. Wekerlét így mutatta be:

— Mister Roosevelt, ez itt doktor Wekerle Sándor, volt főnököm.

Az exelnök elbeszélgetett pár percig az exminiszterelnökkel, aztán Széll Kálmánnal, Berzeviczy Alberttel, gróf Eszterházy Móriccal, Návay Lajossal, Bolgár Ferencsel, Gaál Jenővel, Ságly Gyulával.

Aztán Zlinszky István vezetésével megtekintette a Házat s eközben hirtelen így szólt:

— Elég volt, köszönöm, bármennyire tetszik. Sürgős kötelességeim vannak még, amelyeket szívesen teljesítek.

(József főhercegnél.)

A Házból visszatért Rooseveltt a Hungária-szállóba, ahol átöltözött s egy óra előtt Budára autózott. Ott József főherceg az amerikai vendég tiszteletére déli egy órakor dejeuner adott.

A dejeuneren résztvettek József főherceg, Theodore Roosevelt, mr. Kermit Roosevelt, gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök, báró Hengelmüller washingtoni osztrák-magyar nagykövet, gróf Teleki Samu, gróf Zichy Kázmér, gróf Széchenyi László, Libits Adolf udvari tanácsos, jószágkormányzó, Roszkoványi Dezső szolgálattevő kamarás,

Kratochwill százados, Rákosi udvari titkár és Cander, László főherceg nevelője.

A délután.

(Kossuthnál.)

Két órakor Rooseveltt Kossuth Ferenc lakására ment a Gresham-palotába, ahová Hengelmüller és Szapáry Pál követték. Kossuth Apponyival együtt várta az exelnököt.

Félóránál tovább beszélgettek s kiderült, hogy Rooseveltt igazán jól ismeri a magyar viszonyokat és nagy véleménynyel van Magyarország hivatásáról és jövő fejlődéséről. Nagy melegséggel beszélt azokról az emlékekről, amelyeket Kossuth Lajos látogatása Amerikában hagyott s érdeklődéssel nézte a dolgozószobában Kossuth Lajos arcképét és mellszobrát, amelyeket Kossuth Ferenc csinált.

Végül Kossuth sajnálkozott, hogy nem vehet részt a banketen, amelyet Rooseveltt tiszteletére a Park-Klubban rendeznek, mert a kiujult betegsége miatt nem tud lépcsőn járni.

Mialatt Rooseveltt a Gresham-palotában tartózkodott, megjelent a lakásán gróf Héderváry Károly s mivel nem találta otthon, leadta a névjegyét.

(Vissza a szállóba.)

Ébéd után annyira benépesedett a keskeny Kishid-utca, hogy alig lehetett megközelíteni a Hungária-szálló bejáratát. A kíváncsi tömeg ezrével hullámzott a szűk utcában, ahová egy-egy bérkocsi, vagy automobil nem is tudott befordulni az emberek sokasága miatt. A szálló portása azzal a fogással akarta eltávolítani a tömeget, hogy Rooseveltt csak délután öt órakor tér vissza lakására, de a várakozásban erősen kitartó közönségnek ez a kijelentés nem vette el a kedvét.

Három óra tájban Hurrá! Hurrá! kiáltások verték föl a Kishid-utcat, amelybe befordult gróf Szapáry Pál gépkocsija Roosevelttel és Hengelmüllerrel, akik a Kossuth Ferencnél tett látogatásról érkeztek vissza a szállóba. A foyerben a szálló vendégei várták Rooseveltt, aki cilinderével integetve, köszönte meg a lelkes éljenést. Rooseveltt besietett szobájába, ahol néhány percig titkárával időzött, majd Láng Lajos látogatását fogadta. Láng Lajos kalauzolta ki Rooseveltt a Mezőgazdasági Múzeumba. A szállóban várakozott az Egyesült Államok volt elnökére, hogy tisztjének megkezdése előtt, bemutatassák Roosevelttnek.

Gróf Szapáry Pál, aki a sofför szerepére vállalkozott, amíg Rooseveltt Láng Lajost látta vendégének, a szálló csarnokában időzött. Eközben Rooseveltt fiának dolga akadt a portásnál és Szapáry ezt az alkalmat használta föl arra, hogy az ifju Roosevelttel megismerkedjék. Bárczy miniszterelnöki titkár kért engedelmet arra, hogy Szapáryt bemutatassa. Csak néhány pillanatig tartott beszélgetésük, mert rövidel utóbb Rooseveltt titkára jelentette, hogy indulnak a Mezőgazdasági Múzeumba.

(Esik az eső!)

Gróf Szapáry Pál elbucszott az ifju Roosevelttől és gépkocsijának kormánykereke mellett várta már Rooseveltt, aki Láng Lajos társaságában foglalt helyet az automobilban. A következő gépkocsiban Hengelmüller washingtoni osztrák-magyar nagykövet, a felesége és kisleánya helyezkedtek el. Az ő automobiljukat követték az amerikai és a budapesti újságírók fogatai.

Amerre Rooseveltt utja elvezetett, mindenütt nagy és lelkesen éljenző tömeg állott sorfalat. Az utca-ovációnak a váratlanul bekövetkezett, tavaszi zivatar vetett véget. Amikor a múzeum felé száguldó kocsisor az Oktogon-térre ért, hatalmas villámlás, félelmes menydörgés riasztotta szét a sokaságot, amely menekülni volt kénytelen a borsó nagyságu légdarabokkal vegyesen zuhogó eső elől.

Rooseveltt nyitott gépkocsiját is kénytelenek voltak megállítani, hogy az eső ellen fölszereljék az impregnált vászonból való sátor. De olyan erős volt a vihar és olyan nagy volt az eső, hogy a hevenyészett sátor nem védte meg az automobil utasait, akik alaposan megáztak, amíg Vajdahunyad várához érkeztek.

(A Mezőgazdasági Múzeumban.)

A vendégeket Kazy József földmivelségi államtitkárral az élen, Széll Kálmán, Széchenyi László, Németh Miniszteri osztálytanácsos, Sárossy-Kapeller Ferenc, a múzeum igazgatója és a múzeum tisztikara fogadták a szőnyegekkel és délszaki növényekkel díszített, hatalmas előcsarnok-

ban. A közönség, amelyet igen mérsékelt számban bocsátottak be ez alkalommal a múzeumba, háromszoros hurrá Rooseveltt kiáltással fogadta a volt elnököt, akit Kazy államtitkár üdvözölt a földmivelségi miniszter nevében. Rooseveltt azt mondogta, hogy a múzeum bizonyára alapos betekintést fog nyújtani neki Magyarország kulturális fejlődésébe. Mielőtt a terem megtekintésére került a sor, az államtitkár bemutatta a fogadására megjelenteket, akikkel Rooseveltt kezét szoritott. E pillanatban igen kedves meglepetésben volt része Roosevelttnek. Egy fiatal, igen csinos urileány lépett eléje és virágcsokrot nyújtott át neki.

— Ezredes, — mondotta angolul, — engedd meg, hogy ezzel a néhány szál virággal kedveskedjem neked!

Rooseveltt örömmel nyújtotta kezét a csokorért, amelyet a következő szavakkal köszönt meg:

— Hálás vagyok és kimondhatatlanul örülök, hogy ilyen szép hölgytől virágot kaptam. S ha nem csalnak szemeim, benned fölsmerni vélem azt a hölgyet, aki tegnap, megérkezésem első pillanataiban, ugyancsak ilyen kedves kitüntetésben részesített. A tegnapi és mai virágokat nagyon szépen köszönöm! . . .

Rooseveltt kezét fogott a kisasszonnyal, aki engedelmet kért arra, hogy szüleit, Brandl Oszkár amerikai fogorvost és feleségét bemutatassa. Ennek megtörténte után Rooseveltt megnézte a múzeum terméit. Kazy államtitkár és Paikert Alajos muzeumi őr kalauzolták a vendégeket és szolgálták magyarázattal Roosevelttnek, akit szemmel láthatóan érdekeltek a múzeumban lévő látni valók. Szemleutját az állami lótenyésztési osztályban kezdte meg Rooseveltt. Különösen érdekeltek Kishér, Bábolna, Mezőhegyes és Fogaras állami méneseink kitünően sikerült lószobrai, melyekre vonatkozólag részletes fölvilágosítást kért, különösen a lovak rendeltetéséről és a hadsereg részére nevelt lovakra. Megjegyzéseiből kitűnt, hogy ezen a téren is szakavatott.

Az ősfoglalkozást szemléltető kiállítás is lekötötte hosszasan figyelmét. Mindent alaposan megmagyaráztattott magának és ismételtén kifejezést adott nagy tetszésének, sőt itt-ott, csodálkozásának is.

— Ilyen érdekes dolgokat még sehol sem láttam — mondotta az elragadtatás hangján — ezek a tárgyak elem varázsolják az ezer év előtti Magyarországot. Szemléltető történelem ez, amelyből minden előismeret nélkül alapos tudást merithet az ember!

Az állattenyésztést bemutató csarnokban Széll Kálmán, — aki a magyar gazdák képviselőjében jelent meg Rooseveltt fogadásánál, — vette át a kalauz szerepét és tüzetesen megmagyarázott mindent a volt elnöknek, aki a következő kijelentéssel adta tanujelét különös érdeklődésének:

— A cow-boyok hazájában nőttem föl, s így természetes, hogy az állattenyésztést nagyra becsülöm.

Széll Kálmán utóbb fölhevta egyik rátóti bika bronzszobrára Rooseveltt figyelmét. Büszkén mondogta, hogy a gyönyörű állatt az ő birtokán nevelkedett.

— Pompás jószág lehetett! — mondotta a volt elnök.

A pásztoréletre és őshalászatra vonatkozó, Herman Ottó által összeállított gyűjteményt nézte meg és részletesen elmagyaráztatta magának a nomádélettől a mai házépítésig végbement fejlődési folyamatot. Itt megjegyezte Rooseveltt:

— Sajnálom, hogy a pásztoréletnek ez a poetikus része már kiveszett.

A múzeum tanácstermébe érve, az eléje tett emlékkönyvbe beírta a nevét. Innen a folyamatszabályozás nagytermében a földmivelségi minisztérium vizsgálati térképeit magyaráztatta meg és különösen az a tény, hogy Magyarország már majdnem teljesen befejezte vízszabályozását és ármentesítését, nagyon megörvendezettte. A számadatok hallatára megjegyezte:

— Ilyenformán az ármentesítés az összes civilizált országok között Magyarországon a legnagyobb. Leghosszasabban azokban a termekben tartózkodott, amelyekben a vadászt mutatja be a múzeum. Különösen tetszett neki az a két vadkan, amelyeket a király lőtt néhány évvel ezelőtt a gödöllői pagonyban.

— Remek példányok, igazán fejedelem fegyvercsöve elé valók! — mondotta gyönyörködve.

Nagy érdeklődéssel tanulmányozta azt a kégyezéket is, amely statisztikai kimutatását adja 1849-ig visszamenőleg annak, hány vadat ejtett el magyarországi vadászatain az uralkodó. Szokatlan és különleges volt Roosevelttnek az a mesteri térkép is, amely rajzokban mutatja be az ország különböző részein tartózkodó vadakat.

— Nagyon ötletes ez a térkép, meg kellene csinálni Amerikában is! Mondhatom, sok új dologgal ismerkedtem meg ebben az épületben, amely az amerikai múzeummal is bátran versenyezhet. Még sohasem láttam ilyen gyönyörű kiállítást.

Még a halászat és az őstermelés terméit szem-

lélte meg Rooseveltt, aki azután melegen megköszönte Kazy államtitkár és Paikert Alajos utbaigazításait.

(Tovább az esőben.)

Közel egy órát töltött Rooseveltt a Mezőgazdasági Muzeumban, ahonnan a Washington-szobor elé kellett vonulni a délutáni program előírása szerint. De a zápor ez idő alatt sem szűnt meg. A Városligetét sártenger borította, az autók kerekei tengelyig lucokba süppedtek s az eső szünetlenül esett tovább. Rooseveltt nem érintette kellemetlenül ez a csunya idő és Széchenyi László nem tudta rábírní, hogy a ponyvával védett gépkocsit cserélje fel az ő fedett automobiljával.

— Nem árt nekem az eső! Már csak hű maradvok előkelő sofförömhöz, Szapáry Pálhoz — mondotta.

Már Rooseveltt gépkocsija utnak indult, amikor az ő tudta nélkül úgy döntöttek, hogy a nagy eső miatt későbbre halasztják a Washington-szobor megtekintését. Széchenyi László Rooseveltt után sietett, de már csak a szobor előtt érte utol, ahol közölte, hogy módosították a programot és Zala Györgynek a közelben levő műtermét nézik meg.

— Kár volt változtatni a sorrenden, engem ugyan nem zavar meg a kellemetlen idő — mondta Rooseveltt.

(Rooseveltt és Mikszáth.)

A szobor előtt megfordult Rooseveltt automobilja és Zala Györgynek a Stefánia-uton levő villája elé vonult a kocsisor. A bejárónál a művész fogadta előkelő vendégét, aki előbb angolul szólította meg, majd amikor tudomásul vette, hogy Zala nem érti meg, németül kezdett beszélni.

— Hírből ismerem önt és örülök, hogy otthonában meglátogathatom.

A műteremben mindenekelőtt feltűnt Roosevelttnek az a Deák Ferenc-szobor, amelyet most mintáz agyagból Zala György Szeged városának.

— Igazán mestermunka, — mondotta, — tudom, milyen nehéz művészi feladat, polgári ruhában lévő alakot álló helyzetben ábrázolni. Néhány amerikai szobrászsal igen jó barátságban vagyok, valami keveset konyitok is a dologhoz. Ismer ön is amerikai művészt?

— San-Franciscoban megismerkedtem egyik amerikai kollégámmal — válaszolta Zala — de bizony a nevét már elfeledtem.

— Az a lovasszobor Árpádot ábrázolja, ugy-e? — kérdezte ezután Rooseveltt, a milléniumi emlékműhöz tartozó kolosszális szoborcsoport felé mutatva.

— Igen, Árpád fejedelem, — mondotta Zala — és a körülötte lévő szobrokkal együtt odakerül az Andrássy-ut végére.

A következő mű, amely különösen érdekelte Roosevelttet, a török-magyar háború jeleneteit megörökítő relief volt. Hosszasabban szemlélte a parlament elé került Andrássy-szobor kisebbített modelljét is, majd Mátyás király szobrára esett tekintete.

— Kik ábrázol ez a szobor?

— Hunyady Mátyást.

— Nagy király volt! — jegyezte meg Rooseveltt, — sokat foglalkoztam vele.

A műterem egyik sarkában szerényen húzódik meg Jókai Mór mellszobra. Csak Rooseveltt fükkésző tekintete fedezhette föl a sok szobor között. Rögtön megismerte és így szólt

— Nagyszerű ez a szobor. Tartása olyan, mint az a fénykép, amelyet otthon örök olvasószobámban. Kérem, Zala ur, Mikszáth szobrát nem lát-hatnám?

— Sajnálom — felelte meglepetve Zala — Mikszáthot még nem volt alkalmam lemintázni.

— Kár. Nagyon szeretem és sokat tartok róla, pedig csak egyetlen művét ismerem: A Szent Péter esernyőjét. Mondhatom, kiváló munka, keveset olvastam jobbat. Igazán örülnék, ha azzal a jeles íróval megismerkedhetném. Szólni is fogok Hengelmüller nagykövetnek, eszközöljön ki néhány perces audienciát számomra Mikszáth Kálmánál.

Zala György még megmutatta Roosevelttnek azokat a fényképfelvételeket, amelyek műveiről készültek. Ez után távozni készültek a vendégek, de ekkor közölte Széchenyi László, hogy Rooseveltt főúri sofförjéet baleset érte: megindult az orra vére. Eleinte háziszerekkel akarták elállítani a vérzést, de nem sikerült. Utóbb beült az automobiljába, hazasietett és orvost hivatott. A vérzés egyre erősebb lett, a száján is ömleni kezdett, úgy hogy bucsuzás nélkül ment el.

(A Washington-szobornál.)

Rooseveltt és kísérete Zala György szalonjában várakoztak Szapáryra, s amikor megtudták, hogy hazasietett, úgy intézkedtek, hogy Rooseveltt és Láng Lajos a gróf Széchenyi László automobiljában helyezkedtek el. Zalától a Washington-szoborhoz ment Rooseveltt, de az eső olyan nagy volt, hogy nem szállott ki a kocsiából. Az automobil ablakából gyönyörködött a szobornál.

Braun Márkus átadta Roosevelttnek annak a koszorúnak szalagját, amelyet az amerikai Magyar Szövetség küldött Washington szobrára.

— Ez alkalommal, hogy ellátogattál a magyar fővárosba, Amerikában élő testvéreink, nevedben koszorút küldöttek nagynevű elődödnök, Washingtonnak — mondotta Braun. — Ezt a szallagot vidd el emlékebe magaddal.

Rooseveltt így válaszolt:

— Kábeltáviratban értesítsed az amerikai magyarokat, hogy hálásan köszönöm kedves figyelmeségüket.

Ezután elolvasta a szallag két nyelvű feliratát:

— Az Amerikai Magyar Szövetség.

— Hungarian American Federation.

Éppen indulóban volt az automobil, amikor megérkezett a szobor alkotója: Berzeviczy. Braun engedelmet kért Roosevelttől, hogy bemutatthassa neki a művészt.

— Gyönyörű ez a szobor. Igazán örülök, hogy megismerhettem önt. Érdekel, miként oldotta meg művészi feladatát és nagyon szeretném, ha szállóbeli lakásomon fölkeresne.

(Az amerikai főkonzulnál.)

A szobortól az angol főkonzulhoz ment Rooseveltt, aki ott fogadta a Budapesten élő amerikai kolónia tisztelgését. Roosevelttet Nash Pál főkonzul és neje fogadták és bevezették a nagy szalonba, ahol a kolónia egyik tagja üdvözölte. Rooseveltt szíves szavakkal köszönte meg az üdvözlést, majd hosszas cerclet tartott. A kolónia minden tagjával kezét fogott és mindenkihez volt néhány barátságos szava. Majdnem mindegyiktől megkérdezte, mi volt az oka, hogy elhagyta Amerikát, mióta van Magyarországon, mit csinál itt, hogy érzi magát. A cercle után az ebédlőbe vonult át a társaság, ahol gazdagon terített buffet volt. Rooseveltt fesztelen diskurzust folytatott a jelenvoltakkal, miközben a következő érdekes kijelentést tette:

— Magunk közt vagyunk amerikaiak és én mondhatom önöknek, hogy még sehol olyan szívélyes, lelkes és őszintén szívből fakadó fogadtatásban nem részesültem, mint Magyarországon.

Rooseveltt egy órahosszat időzött a főkonzulnál és félhétkor távozott el.

(Az újságírók Roosevelttnél.)

Este félhétkor fogadta lakásán Rooseveltt a fővárosi és külföldi újságírók tisztelgését. Szébenyei Ernő újságíró üdvözölte itt a volt elnököt, aki a következőket válaszolta:

— Ki akarom jelenteni önök előtt és ama lapok utján, amelyeket képviselnek, az egész magyar közönség számára, hogy mélyen megváltozott az a szíves és lelkes fogadás, amelyben Magyarországon részesültem. Mindenki, akivel érintkezni szerencsém volt, főhercegtől a legkisebb polgárig, elragadóan kedves szeretetreméltóak voltak. Adják tudtára a magyar közönségnek, hogy azokat a gyönyörű napokat, amelyeket Magyarországon töltöttem, sohasem fogom elfelejteni.

Rooseveltt szavait hosszantartó éljenzés követte, amelyek után sorra bemutatkoztak a tisztelgő újságírók. Munkatársunk ez alkalommal néhány szót is válthatott Roosevelttel.

— Elnök ur — mondotta — hozom lapom üdvözlését.

— Muck obliged! (Nagyon örülök!)

— Elnök ur, jelentem, hogy én szintén vadász-tam Nairobi mellett, Kelet-Afrikában.

— Ah, hiszen ez pompás... Tehát egy „lion-hunter“?

— No, nem egészen... Vadász-körökben legendákat mondanak arról, hogy micsoda pompás elefán-

tokat zsákmányolt elnök ur a Victoria-Nyanza pálmáerdős partjain!

Rooseveltt arca vig mosolyra húzódik, mélyen a szemembe néz és hatalmasan megrázza kezemet:

— Nagyon fogok örülni — szólt — ha majd figyelmesen átolvassa könyveimet, amelyek hamar megjelennek és pompás dolgokat beszélnek a tsavoi vadászterületről...

A bemutatkozások után Rooseveltt, aki öltözködni siet a Park-klub estélyére, újra megköszöni az újságírók tisztelgését. Néhány hatalmas hurrázás hallatszik, azután Rooseveltt magára marad fogadószobájában.

(Futár Mikszáth-hoz.)

Rooseveltt nem feledkezett meg arról az óhajáról, hogy meg akar ismerkedni Mikszáth Kálmánnal. Az újságírók távozása után utasította titkáriát, hogy küldjön futárt a kiváló íróhoz, akit kérjen meg nevében, hogy jelenjék meg ma este a Park-klubban. A titkár a szálló portásától kért megbízásra alkalmas küldöncöt, akit a következő utasítással küldött Mikszáth Kálmánhoz:

— Mondja meg, hogy Rooseveltt ur szerencsés-jének tartaná, ha ma este megismerhetné. Igen szépen kéri, jelenjék meg a Park-klubban rendezendő vacsorán. Ha ezt nem tehetné, teljesítse az ezredesnek azt a kérelmét, hogy látogassa meg holnap este nyolc óra után a Hungária-szállóban.

Mikszáth Kálmán nem jelent meg a Park-klubban. Azt üzenté vissza, hogy ő sohasem fordult meg olyan nagy urak társaságában, s így kellemesebb lesz neki, ha holnap teheti tiszteletét Roosevelttnél.

(Vacsora a Park-klubban.)

Hengervári Hengelmüller László báró washingtoni osztrák-magyar nagykövet és felesége ma este nyolc órakor estét adtak a Park-Klubban. Vacsorára az első emelet egyik délszaki növényekkel díszített termében terítették; az asztalokon, amelyeket vörös szegfűvel szórtak tele, hatalmas kandelaberek álltak, a terem két sarkában volt a király és a királyné márványszobra. Az este hivatalosak voltak: József főherceg, Rooseveltt Tivadar, Rooseveltt Kermit, gróf Khuen-Héderváry Károly, és felesége, gróf Tisza István és felesége, gróf Apponyi Albert és felesége, gróf Zichy János és felesége, gróf Serényi Béla és felesége, Wekerle Sándor és felesége, Kossuth Ferenc, gróf Teleki Samu, özvegy Esterházy Mihályné grófné, Frankenstein báróné, báró Rosner Ervin és felesége, gróf Károlyi Imre és felesége, Nash amerikai főkonzul és felesége, Széll Kálmán, Návay Lajos, gróf Apponyi Sándor, Berzeviczy Albert és felesége, gróf Andrássy Sándor, Höhnél sorhajókapitány, gróf Szapáry Pál, gróf Hadik Endre és felesége, gróf Dessewffy Aurél, gróf Károlyi Mihály, gróf Andrássy Géza, ögróf Pallavicini Ede és felesége, báró Dániel Ernő és felesége, Jekelfalussy Zoltán és felesége, gróf Karátsonyi Jenő, herceg Windischgrätz Lajos és felesége, gróf Nákó Sándor, Roskoványi kamarás és Long tengerészeti attasé. A hölgyek estélyi öltözékben, a férfiak pedig teljes rendjeldisben jelentek meg. Az asztalfőn Hengelmüller báróné ült, jobbra tőle József főherceg, balra Rooseveltt foglalt helyet. Ez utóbbtól balra gróf Hadik-Barkóczy ült. A menu a következő volt.

Potage Clamart

Fogas du Balaton sce fleurette

Selle d' Agneau á la Metternich

Pommes Rissolee

Mais á la crème

Becasses sur canapé

Salade orientale

Compots, asperges en branche sce maitaise

Bombe Alice

Petites Fours

Camembert Calvedos

Fruits de France

Café

Szamoródní 1881.

Somlai 1887.

Sashegyi 1893.

Veuve Cliquot Brúe 1898.

Tokaji nektár

Cognac Cuvol 1811. et Liqueur Cointreau grand

marinée

Eaux minerales: Borszéki.

A vacsorát későn este fejezték be. Rooseveltt gépkocsin a Hungária-szállóba ment.

(A miniszterelnök ebédje.)

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök és felesége holnap este félkilenc órakor Rooseveltt tiszteletére ebédet adnak, amelyre hivatalosak Rooseveltt Tivadar, Rooseveltt Kermit, báró Hengelmüller, nagykövet és felesége, gróf Tisza Ist-

ván és felesége, gróf Apponyi Albert és felesége, gróf Serényi Béla és felesége, herceg Odescalchi Géza és felesége, gróf Teleki Tibor és felesége, Nash amerikai főkonzul és felesége, gróf Hadik-Barkóczy Endre és felesége, Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter és felesége, gróf Andrássy Géza, gróf Teleki Sámu, Höhnél sörhajókapitány, gróf Batthyány Elemér, gróf Esterházy Mihályné, gróf Haller Györgyné, gróf Apponyi Sándor.

Este tíz órakor gróf K h u e n - H é d e r v á r y Károly és felesége estélyt adnak, amelyre a budapesti előkelő társaság kétszáz tagja hivatalos.

(Külföldi ujságírók.)

Roosevelt budapesti látogatása idejére igen sok külföldi ujságíró időzik Budapesten. Hat nagy amerikai lap tudósítója jött az exelnök kíséretében. E. V. Sturdevant, a World, N. Gruffin, a new-yorki Sun, T. I. Gardner a Chicago Tribune, G. O. Thompson a Newyork American és H. Vellmann, M. Lambert az Associated Press munkatársai. Itt van Braun Márkus hazánkfiá, aki mióta lemondott kivándorlási főbiztosi állásáról, újra ujságíró lett és most nagy amerikai lapkattel megbízásából jár Budapesten. Azonkívül több bécsi, berlini és párisi lapnak a levelezői vannak ez idő szerint Budapesten.

Bécsből táviratozzák: A „Vaterland“ a következő levelet kapta: Igen tisztelt főszerkesztő ur! A mai lapokat bizonyos irányban szemlélve, csodálkozva látom azokat a magyarázatokat, amelyeket O'Kerens amerikai nagykövetnél tett látogatásomhoz fűztek. A tényeket pontatlanul adják elő, a magyarázatok hamisak. A látogatás, amelyről szó van, csak udvariassági tények közé sorozható, amelyeket O'Kerens és én váltottunk és ez nekem alkalmat adott, hogy személyes tiszteletemet fejezzem ki Roosevelt ur iránt. Köszönetet mondok önnek előre is e sorok szives közléseért és kérem, fogadja kiváló tiszteletem kifejezését. Granito di Belmonte, apostoli nuncius.

Roosevelt és a Vatikán.

Rómából táviratozzák: Janssens páter, a kongregáció regulare titkára, levelet írt Rooseveltnek, akinek a kongregáció nevében köszönetet mondott azért a támogatásért, amelyben a kongregáció az Egyesült Államokban Roosevelt dicsőséges kormányzása idején részesült. Erre az államtitkárság kijelenti, hogy Janssens önhatalmulag járt el. Azt hiszik, hogy Janssens e miatt lemond állásáról.

Egy másik római távirat jelenti: A bécsi pápai nunciusnak Rooseveltnél tett látogatását a Szentszék sem nem tervezte, sem nem tartotta kívánatosnak. Valószínű, hogy e látogatás a bécsi amerikai nagykövet óhajtására történt, aki katolikus és a nunciusnak személyes barátja. A Szentszéknel hajlandók a bécsi nuncius lépését kedvezően magyarázni, de nem titkolják, hogy a nuncius jobban tette volna, ha a kínos római esetről a nunciaturán várta volna meg Roosevelt esetleges magyarázatait és nyilatkozatait.